

D/200/00.04.03/2026

LAUSUNNON ANTAMINEN KUNTARAKENNELAIN (1698/2009) 4 LUVUN MUKAISEN
ERITYISEN KUNTAJAKOSELVITYKSEN ASETTAMISESTA

Valtiovarainministeriö on 24.4.2026 saapuneella kirjeellään pyytänyt Alajärven kaupungilta, Alavuden kaupungilta, Keuruun kaupungilta, Multian kunnalta, Saarijärven kaupungilta, Soinin kunnalta, Virtain kaupungilta sekä Ähtärin kaupungilta lausuntoja seuraavasti:

”Tausta

Kuntalain 118 §:n mukaan kunnan ja valtion tulee yhdessä selvittää kunnan mahdollisuudet turvata asukkailleen lainsäädännön edellyttämät palvelut sekä ryhtyä toimenpiteisiin palvelujen edellytysten turvaamiseksi, jos vähintään toinen 118 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetuista erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettelyn edellytyksistä täyttyy. Velvoite syntyy, jos kunta ei ole kattanut kunnan taseeseen kertynyttä alijäämää 110 §:n 3 momentissa säädetyssä määräajassa. Arviointimenettely voidaan lisäksi käynnistää, jos asukasta kohden laskettu kertynyt alijäämä on kunnan viimeisessä konsernitilinpäätöksessä vähintään 1 000 euroa ja sitä edeltäneenä vuonna vähintään 500 euroa, tai rahoituksen riittävyyttä tai vakavaraisuutta kuvaavat talouden tunnusluvut ovat kahtena vuonna peräkkäin täyttäneet laissa mainitut raja-arvot.

Ähtärin kaupunki täytti vuosien 2024 ja 2023 konsernitilinpäätösten perusteella kuntalaissa asetetut kriteerien raja-arvot. Ähtärin kaupunki päätyi arviointimenettelyyn vuoden 2024 konsernitilinpäätöksen taseeseen kertyneen alijäämän perusteella. Tämän lisäksi Ähtäri täytti kaikki neljä kuntalain 118 §:n 3 momentissa asetetut talouden tunnuslukujen kriteerien raja-arvot.

Arviointimenettely ja arviointiryhmän ehdotus

Valtiovarainministeriö asetti 28.8.2025 kuntalain 118 §:n mukaisen Ähtärin kaupunkia koskevan arviointiryhmän, jonka tehtävänä oli tehdä laissa tarkoitettu selvitys kaupungin mahdollisuuksista turvata asukkailleen lainsäädännön edellyttämät palvelut. Arviointiryhmän määräaika oli 31.1.2026 asti.

Arviointiryhmä katsoi 30.1.2026 raportissaan, että Ähtärin kaupungin taseeseen kertynyttä alijäämää ei saada katetuksi edes pitkällä aikavälillä. Konsernin taseeseen kertynyt alijäämä ylittää arviointimenettelyn kriteerin koko tarkastelukauden ajan vuoteen 2034 asti.

Konsernin taseessa on ollut kertynyttä alijäämää yhtäjaksoisesti siitä lähtien kun konsernitilinpäätöksiä on alettu raportoida eli vuodesta 2015 lähtien. Konsernin tilikaudet ovat olleet alijäämäisiä ao. ajanjaksona vuonna 2015 sekä vuosina 2023–2024. Heikoin tilanne oli vuonna 2024, jolloin tilikausi oli noin 4,5 milj. euroa eli 868 euroa per asukas alijäämäinen. Ähtärin kaupunki on myös saanut harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta vuosina 2021, 2023, 2024 ja 2025. Korotuksista huolimatta alijäämät ovat olleet viime vuosina kasvussa. Sekä emon että konsernin talouden heik-

koon kehitykseen sekä alijäämien kasvuun ovat vaikuttaneet erityisesti kaupungin tytäryhtiöiden tilanne.

Arviointiryhmän raportin mukaan Ähtärin kaupunki on esittänyt useita erilaisia talouden tasapainottamistoimenpiteitä, joista osa on toteutettu jo vuonna 2025 ja loput toteutetaan lähivuosien aikana. Tuloja on lisätty jo vuonna 2025 merkittävimmin korottamalla kunnallisveroa ja kiinteistöveroja, joiden yhteisvaikutus on noin miljoona euroa. Lisäksi tuloja kasvattavat kiinteistöveroarvojen tarkistukset, hulevesimaksut, tytäryhtiöiden tuloutukset sekä maksujen korotukset sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialalla.

Menojen osalta keskeiset tasapainottamistoimenpiteet ovat henkilöstövähennykset ja täyttämättä jätettävät virat erityisesti sivistystoimessa vuodesta 2027 alkaen, liittyen Myllymäen koulun lakkauttamiseen. Tekniseen toimeen kohdistuu myös vähennyksiä eläköitymisten kautta tulevana vuosina. Muina tasapainottamistoimenpiteitä on mm. kiinteistökannan karsiminen, vauvabonuksen maksun lopetus sekä erilaisten avustusten vähentäminen.

Arviointiryhmä piti myönteisenä, että talouden tasapainottamistoimet ovat pääosin rakenteellisia ja pysyviä. Se kuitenkin korosti, että palveluiden tehostamis- ja veronkorotusvara ovat jatkossa vähäiset, mikä tekee taloudesta haavoittuvan ennakoimattomille muutoksille. Lisäksi mahdolliset tulevat investoinnit, kuten korjaushankkeet, voivat lisätä kaupungin velkaantumista.

Ähtärin asukasmäärä oli 5 220 vuoden 2024 lopussa ja on laskenut noin 1,5 % vuodessa ja kehityksen ennakoidaan jatkuvan samana. Väestörakenne on ikääntynyt: yli 65-vuotiaita on noin 36 %, työikäisiä 52 % ja alle 15-vuotiaita 12 %. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan osuudet eivät muuttuisi merkittävästi vuoteen 2040 mennessä, mutta vanhusväestön osuus kasvaisi ja taas nuorisoväestön osuus pienenesi joiakin verran nykytilanteeseen verrattuna. Epäedullinen väestörakenne tarkoittaa, että väestöllinen huoltosuhde on melko heikko eli 112,2 vuonna 2024, kun esimerkiksi 5001–10 000 asukkaan kunnissa se on keskimäärin 100 ja koko maassa 74,5. Tämä heijastuu tulevaisuudessa myös kunnallisveron tuottoon.

Ähtärin kaupungin lainamäärä on vielä tulevina vuosina erittäin suuri. Erityisesti vuosien 2023 ja 2024 merkittävät investoinnit ovat johtaneet kaupungin ja konsernin velkamäärien merkittävään kasvuun. Myös alijäämät tilikaudet ovat osaltaan vaikuttaneet asiaan. Vuonna 2025 emon lainamäärän arvioidaan olevan noin 50 milj. euroa eli 9 658 euroa per asukas. Konsernin vuoden 2025 lainamäärän arvioidaan olevan noin 66 milj. euroa eli 12 750 euroa per asukas. Emon lainamäärän ennakoidaan kääntyvän loivaan laskuun vuodesta 2026 lähtien siten, että vuoden 2030 lopussa lainaa on noin 44 milj. euroa eli 9 125 euroa per asukas. Noin 40 milj. euron tasoon päästäisiin arvion mukaan vuonna 2034. Myös konsernin lainamäärän arvioidaan kääntyvän laskuun vuodesta 2026 lähtien siten, että vuonna 2030 lainaa on noin 58 milj. euroa eli 12 113 euroa per asukas. Vuoden 2025 lähtötilanteesta on siis vähennystä noin 7,3 milj. euroa.

Arviointiryhmän laatiman kehitysarvion mukaan emon taseeseen kertyneitä alijäämiä ei saada katetuksi edes vuoden 2034 loppuun mennessä, jolloin kertynyttä alijäämää on noin 4,2 milj. euroa eli hieman yli 910 euroa per

asukas. Arviointimenettelyn alijäämäkriteerin raja-arvona on 1 000 euroa per asukas, joten tarkastelukauden lopussakin Ähtärin alijäämä ylittää edelleen

selvästi em. raja-arvon. Näin ollen on suurena riskinä, että emokaupungin ja konsernin kertyneitä alijäämiä ei saada katetuksi edes pitkällä aikavälillä puhumattakaan ns. kohtuullisesta ajasta.

Arviointiryhmän laatimiin emon ja konsernin talouden kehitysarvioihin sekä talouden yleiseen kehitykseen liittyy epävarmuustekijöitä, jotka voivat vaikuttaa Ähtärin talouteen sekä positiivisesti että negatiivisesti varsinkin mitä pidemmälle tarkastelu ulottuu. Nykyisillä tiedoilla on kuitenkin oletettavissa, että Ähtärin taloustilanne tulee olemaan varsin haastava seuraavina vuosina. Emon taseen kertynyttä alijäämää ei saada katetuksi edes pitkällä aikavälillä ja sen osalta tilanne on siis kuntalain talouden alijäämä säännösten vastainen vuodesta 2028 lähtien. Lisäksi arviointiryhmän mukaan konsernin osalta huolta aiheuttaa se, että taseeseen kertynyt alijäämä ylittää arviointimenettelyn kriteerin koko tarkastelukauden ajan vuoteen 2034 asti.

Ottaen huomioon talouden tasapainottamistoimenpiteiden mukaisen kehitysarvion, kolmas kerta arviointimenettelyssä sekä muut kaupungin toimintaympäristöön vaikuttavat tekijät ja riskit, arviointiryhmä katsoi, että Ähtärin kaupungin taloudelliset edellytykset turvata asukkaiden palvelut ovat vaarantuneet ja talouden liikkumavara on pieni.

Arviointiryhmä ehdotti 30.1.2026 kuntarakennelain 16 a §:n mukaisen, erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevaa kuntaa koskevan selvityksen käynnistämistä Ähtärin kaupungin palvelujen turvaamiseksi. Lisäksi arviointiryhmä korosti vielä, että Ähtärin kaupungin talouden kestäväan kehitykseen tulee kiinnittää erityistä huomiota ennen mahdollista kuntajaon muutoksen voimaantuloa, jotta alijäämän ja lainan määriä saadaan vähennettyä kehitysarvion mukaisesti.

Arviointiryhmän ehdotuksen valmistumisen jälkeen on käynyt ilmi, että konsernitaseen kertyneen alijäämän määrä vuodelta 2025 voi olla merkittävästi pienempi kuin arviointiryhmän talouden kehitysarviossa ennakoitiin. Muutos ei kuitenkaan vaikuta emokaupungin tilinpäätökseen eikä olennaisesti kaupungin talouden kokonaistilanteeseen.

Erityinen kuntajakoselvitys

Kuntarakennelain 15 §:n mukaan kuntajaon muuttamista koskevan asian laajuuden tai vaikeuden johdosta taikka muusta perustellusta syystä ministeriö voi määrätä toimitettavaksi erityisen kuntajakoselvityksen, jota varten ministeriö asettaa kyseessä olevia kuntia kuultuaan yhden tai useamman kuntajakoselvittäjän.

Erityinen kuntajakoselvitys voidaan määrätä toimitettavaksi ministeriön aloitteesta, kunnan esityksestä tai jos vähintään 20 prosenttia kunnan äänioikeutetuista asukkaista tekee esityksen erityisen kuntajakoselvityksen toimittamisesta. **Kuntalain 118 §:ssä tarkoitetussa menettelyssä ollutta erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevaa kuntaa koskeva erityinen kuntajakoselvitys voi tulla vireille myös mainitun pykälän 5 momentissa tarkoitetun arviointiryhmän ehdotuksesta.**

Kuntarakennelain 16 a §:n mukaan **erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevaa kuntaa koskevassa erityisessä kuntajakoselvityksessä kuntajakoselvittäjän on tehtävä mukana olevien kuntien valtuustoille ehdotus kuntien yhdistymisestä sekä kuntien yhdistymis-sopimuksesta**. Kuntajakoselvittäjän ehdotus kuntien yhdistymisestä voi koskea: 1) erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan yhdistymistä olemassa olevaan kuntaan; 2) erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan alueen jakamista kahden tai useamman kunnan kesken; taikka 3) useamman kuin kahden kunnan yhdistymistä. Lisäksi selvittäjän ehdotus voi koskea kunnan osan siirtämistä toiseen kuntaan. Jos kaikkien muutoksen kohteena olevien kuntien valtuustot hyväksyvät selvittäjän ehdotuksen, kunnat tekevät selvittäjän ehdotuksen mukaisen yhteisen esityksen kuntajaon muuttamisesta ministeriölle. Muutoin selvittäjä toimittaa esityksensä kuntajaon muuttamisesta ministeriölle.

Kuntarakennelain 15 §:n mukaan valtiovarainministeriön on kuultava asianomaisia kuntia ennen erityisen kuntajakoselvityksen määrittämistä alueelle. Tämän perusteella **valtiovarainministeriö pyytää jakelussa mainituilta kunnilta valtuuston päätökseen perustuvaa lausuntoa osallistumisesta kuntarakennelain 4 luvun mukaiseen erityiseen kuntajakoselvitykseen**.

Edellä mainitun lisäksi **valtiovarainministeriö pyytää jakelussa mainituilta kunnilta lausuntoa kuntajakoselvittäjästä**. Valtiovarainministeriö esittää, että kuntajakoselvittäjäksi nimitetään HT Eero Laesterä.

Lausuntopyynnön liitteenä toimitetaan alustava luonnos selvitysmääräyksestä sekä Ähtärin arviointiryhmän 30.1.2026 ehdotus. Erityinen kuntajakoselvitys toteutettaisiin 8.6.–30.11.2026 välisenä aikana.

Lausunnot pyydetään toimittamaan 1.6.2026 mennessä osoitteella kirjaamo.vm@gov.fi."

--

Alajärven kaupungin lausunnoksi on laadittu luonnos, joka on esityslistan liitteenä.

Liite: Alajärven kaupungin lausuntoluonnos

Oheismateriaali:

- Luonnos selvityksen asettamispäätökseksi
- Arviointiryhmän raportti 30.1.2026

Valmistelija: kaupunginjohtaja Vesa Koivunen, p. 044 297 0213,
[vesa.koivunen\(at\)alajarvi.fi](mailto:vesa.koivunen(at)alajarvi.fi)
hallintopäällikkö Henna Matintupa, p. 040 522 2656,
[henna.matintupa\(at\)alajarvi.fi](mailto:henna.matintupa(at)alajarvi.fi)

Kj

Kaupunginhallitus esittää kaupunginvaltuustolle, että

- 1) Alajärven kaupunki ei osallistu lausuntopyynnössä tarkoitettuun kuntarakennelain 4 luvun mukaiseen erityiseen kuntajakoselvitykseen,
- 2) Alajärven kaupungilla ei ole huomauttamista HT Eero Laesterän nimitämisestä kuntajakoselvittäjäksi,
- 3) Alajärven kaupunki antaa liitteenä olevan lausunnon valtionvarainministeriölle, ja
- 4) valtuuttaa kaupunginvaltuuston puheenjohtajan allekirjoittamaan lausunnon.

Khall

Merkittiin, että Jari Hämeenniemi poistui asian käsittelyn aikana klo 19.41.

Mika Ala-Mattinen esitti, että lausunnon kohdasta 6 poistetaan ensimmäinen kappale. Esitys raukesi kannattamattomana.

Hyväksyttiin.
